

ŪKININKAS

tautiškai-politiškas žmonių laikraštis

išeina kas mėnuo vieną kartą.

Vardan tautos labo, tiesos ir laisvės!

Kas galime prie darbo!

Jan 40 metų, kaip caras mus maskolina ir maskoliais nori paverst.

Pasižiūrėkime tik.

Jis atėmė mums mūsų spaudą — mūsų knygas, kalendorius ir laikraščius, norėdamas įbrukt mums savo knygas ir laikraščius, *kirilica* rašytus. Mūsų mokyklas jis pavertė maskolystės urvais: mūsų kalbą paniekino ir po kojų pamynė, mokytojų vietoj pastatė žandarus ir mūsų vaikus moko artimą parduot ir carą garbinti su popais. Jis užgynė mums teatrus (kur paprastai žmonės moko savo gyvenimą pažinti), užgynė viešus dainavimus ir muziką, pašalpos bendroves ir visokią, kad ir nekalčiausią pramogą, galinčią žmonėms truputį šviesos sužiebt, ir įvedė po arbatinės savo teatrus ir ėmė rodyt po mokyklas savo šventuosius. Jis išvarė mūsų kalbą iš teismo (sūdo.) valsties ir krasos (pačtos) visur savo įbrukdamas. Jis apleido mus alkanų valdininkų gaujomis ir žandarnais, kad tie, būdami ponais, plėštų mus ir viešpatantų su bizūnais, kaip jis, sveiks, beviešpataujaš. Pagalios, per lenkmetį jis atėmė iš mūsų daugybę žemės ir pasodino ant jos maskolius, kad tie vaisindamos ir platindamos susuktų lizdus, iškur paskui dvoktų į visas Lietuvos šalis maskolin dvasia.

Ir ką? Išplėšdamas mums mūsų spaudą, priešas tikėjos paskandisias mus tamsybėj ir savo biaučius darbus nuo mūsų paslėpsias. Bet ne. Pajungto žodžio vietoj jis išgirdo laisvą,

bailios minties vietoj — drąsia, nuperkamos teisybės vietoj — tikrą, ir šimtais knygų ir laikraščių eina per mūsų rankas apskatinėdami mums kilusią prieš jį didžią karę. Masindamas mūsų vaikus prie maskolystės, caras tikėjos pasidarysias iš jų sau bernus, kurie garbės jo didžią malonę ir galią. Bet ne. Jis pamatė sodžiuos mokyklas, jo letenai neprieinamas, kur vaikai gauna gryną peną ir išauga į tautos apginkėjus. Uždraudždamas mums teatrus ir visokias bendroves, jis tikėjos atpratįsias mus nuo vienybės ir susipratimo. Bet ne. Jis pasergėjo kasmet vis labiau augančius teatrus ir visokias bendroves, kurios traukdamos mus į krūvą moko mus pažinti savo reikalus ir visus, vienybe surištus, ragina į laisvės kovą. Priešas skaudžiai pasiriko: visi jo tamsybės darbai nyksta prieš nubudusią mūsų dvasią, ir, iš pradžios ji silpna, kasdien vis stipryn eina ir bekovodama su priešu išauga į didžią neužreikiamą galią.

Jis pats pasimatė, kad visi jo darbai, kur tiek sveikatos padėta ir vilties, nedavė nė dalies to, ko reikėjo. Jis atėmė mums turtą. Bet užtai susipratome ir jau žinome, ką nori priešas nuo mūsų. Pamatė, kad prieš susipratusius sunku kovot, kad susipratusieji — tai didžiausi priešai. Dėlto jis pasirijo mažu - pamažu supirkt visus, kur didesni, dvarus ir padalinęs į dubas pasodint tę iš gilumos atgabentus maskolius, o mus (kadangi mes čia nebegalime gaut žemės: mums kaip ir užgynė, o norinčiųjų gaut yra labai daug) mažu-pamažu išrodyt į Sibirą ar kur. Kaip žemė būsianti maskolių rankose, tuokart sako, mes galūtinai sumaskolėsia.*)

Anais metais, kaip caras išleido įstatymą, kuriuoju kaip ir užgynė mums žemę pirkt, mes da sakėmė: kas čia tik toliau bus. Ir sulaukėme. Pernai rudeni jis Vilniaus banko pinigais nupirko tris Telsių pavieta dvarus — Krepštų, Juozapavę ir Pasvaigių. Pasvaigių dvarą padalinęs į 26 dubas, atgabeno 26 maskolių šeiminynas ir pasodino jas tę. Kurios neturėjo, kiek reikiant, pinigų,

*) Dvarų pirkimas mūsų krašte, dėlėi dabartinės karės, tapo carų paliepimu, išleistu 26 balandžio š. m., iki laikui sutūrėtas, nes banko pinigai, paskirti pirma tiems dvarams pirkti, prirėjo dabar karėi vesti. Bet tas laikinis valdžios susitūrėjimas dar visai nereiškia, žinoma, jos atsisakymo nuo savo užmanymo — ir apkalbamas čia klausimas pasilieka toks-pat, nes karėi pasibaigus carė valdžia, jei tik bešliks, vėl varys tą patį savo darbą mūsų krašte.

toms paskolino bankas ilgiems metams ir po mažą palyginamai procentą. Už kelią joms (matyt iš tolo buvo) pigiai paskaitė: teisėjo pusė tiek, kiek paprastai išeina. — O ar atsirado kas iš mūsų žmonių, kurs būtų panoręs Sibire žemės pirkties ir tę amžinai apsigyvent tarp laukinių, da neteko girdėti. Bet jau turime žinią, kad caro valdžia prikalbinėja žmones važiuot tę: kad tę aukso žemė esanti, kad jina begalo pigi, kad reikale caras duosiąs pinigų pasiskolint, už kelią pigiai atleisiąs ir tt. ir tt.

Da kartą matome, kad teip sumanytų, caras mus šaukšte paskandintų. Jam ne bėda, kad tūkstančių tūkstančiai mūsų nė nago juodimo žemės neturime ir duonos, darbo negaudami badą kenčiame. Jam ne bėda, kad daugumas mūsų yra sodiečiai, kad valdome po sklypelį, teip-pat neturime ko valgyt ir prisipirti svetur keliaut ir tę duonos jieskoties. Da kartą matome, kokiems reikalams, kam jis apverčia mūsų turtus. Jis perka dvarus Vilniaus banko pinigais. Vilniaus bankas — tai mūsų, valsčionių. Mūsų tę žemės nuo seno išsiperkamos. Tai mes ir sudedame pinigus, tai mūsų reikalus jis turi rūpint — mums pirt žemę ir duot ją ilgam ir pigiam išmokėjimui, o ne ateiviams, kurie už mūsų kruvinai sudėtus pinigus mus maskoliais vers. Kaip niekina mus ir laužo paprasčiausią mūsų tiesą!

Bet mes nepaliksime to neatsimokėję! Mes gerai numanome, ką reiškia tos 26 šeimynos. Iš jų vienų pasidarys didelis sodžius su keliais maskolių šimtais. Maskoliška tę bus kalba, maskoliški darbai ir papročiai. Iškreips tos vietos lietuviškuosius vardus ir duos savus. Su žmonėmis kalbės maskoliškai, ypač tais, kurie tę dirbs ar reikalą turės, ir pratis juos prie maskolystės. Nekartą, žiūrėk, vargdieniai tėvai leis tę savo sūnui apsiimt tardami, kad kareiviuose lengviau bus pramokus maskoliškos kalbos. Ir į galvą neateis, kad prisigers jis tę ir visokio maskolių rango. Ilgainiui atsiras mergaičių, kurios eis už maskolių, ir jaunikačių, kurie ims maskoles. Privis da daugiau pravoslavų. Tikyba mūsų susilps. Atsiras prie sodžiaus ir popas ir cerkvė. Popas visokiu budu vilios žmones ir trauks prie savęs. Prie to prisidės da ir mokykla, kur mūsų vaikai, būdami kartu su maskolių vaikais, nuo mažų dienų pratisis prie maskolystės. Į vaitus, starsinas rinks maskolius.

Valsties pinigų da daugiau plauks visokioms „ikonoms“. šventiems ir t. t. Pagalios, valdžia juos glaus po savo sparnu, kur užtardama juos, kur drąsindama. Ir jausis jie ponais bėsa ir atėję čia, apšvietimą platint ir gyvenimo mokyti. Bet mes atsimokėsime už tai, kaip ir ligšiol atsimokėjome už visas skriaudas, mums caro padarytas. Atminkime, kad tai paskutinės caro spėkos, kurioms trūkus grius ir visas jo jungas, amžiaus įsunkėjęs. Ilgų metų kova tai liūdi ja mums. Ji sako: atėmė jums raštus ir neduoda skaityti — turėkite savo ir skaitykite, atėmė jums mokyklas ir neduoda vaikų mokyti, kaip jūs norite — turėkite savo ir mokykite, kaip tinkami, atėmė jums teatrus ir bendroves — turėkite savo teatrus ir kurdami bendroves eikite prie susipratimo ir vienybės. Žodžiu, ji sako: kur tamsi galia jus nori apsiautus savyj paskandinti, telieka jums kuodaugiausiai šviesos, ji tamsumas išblaškys. Ir tamsių maskolių minijos, patikusios šviesą, pranyks tarp mūsų, kaip nyksta šešėlis prieš saulę.

Todėl, kam širdis da muša brolių meile, stokim prie darbo!

I kovą!

I kovą, i kovą už brangią tėvynę,

I kovą su priešu piktu!

Ar amžius dejuosim, giliai nusimine,

Vien ašaras liesim gaudžias iš akių?!

Tik stokime drąsiai,

Kovokime narsiai —

Žus jungas vargingas,

Liks kraštas laimingas!

I kovą! Po kojų skriaudėjai pamynė

Mūs žiedus liuosybės saldžios,

Rankas mūsų pančiais gelžimais supynė,

Uždėjo mums jungą vergystės sunkios!

Tik stokime drąsiai,

Kovokime narsiai — ir t. t.

I kovą, i kovą! Mūs šali vargingą

Užklojo juodi debesiai,

O širdį ir dvasią, likimą graudingą

Teip dygus suspaudė keliai!...

Tik stokime drąsiai,
 Kovokime narsiai — ir t. t.
 Į kovą! Iš vieno tik stokime drąsiai,
 Sukruškime priešus ūmai! —
 Išnyks, kaip nuo saulės nykst' dūmai,
 Skriaudėjų tas jungas visai!...
 Tik stokime drąsiai,
 Kovokime narsiai —
 Žus jungas vargingas,
 Liks kraštas laimingas!... *Šatekšnis.*

Apie Lietuvos ūkininkų padėjimą.

Pažvelgęs į šios dienos lietuvių ūkininkystę, kiekvienas, rodos, pripažįs, kad liūdname ir skurdžiame padėjime ji yra. Vieni, skolose nugrimzdę iki kaklo, neranda būdo, kaip nuo jų išsigelbėt; kiti, nors ir be skolų gyvena, bet negalėdami daugiau uždirbti, kaip tik menkam pramitimui ir prastam apdarui, vėlei skundžiasi, būk tai jau žemė į niekus pavirtusi, neišduodanti kiek reikiant vaisiaus, ir pyksta ant Dievo, kad vargais apleidęs.

Ir šiandien, da trūkstant žmonėms apšvietimo, pakelti ir pagerinti Lietuvos ūkį yra labai sunkus uždavimas.

Iš vienos pusės spaudžia caro valdžia, kas kartą apsunkindama didesniais mokesčiais ir slėgdama visokiais kitokiais būdais, iš kitos pusės vėlei, neuždera jėgai, o ir tie patys negiluoja; ir taip sakant, iš ūkės nauda susimažino, o išleidimai pasididino. Pagalios, nemaža kenkia ūkininkams ir pati darbininkų stoka. Ūkininkas, negaudams pasisamdyt darbininko, negali gerai išdirbti savo ūkės: negali išgyvent lauko kaip reikiant, negali laiku įsėt javų; tokiu būdu pranyksta naša ir pasėtas grūdas mažą teduoda pelną. O jeigu kartais ir pasisėkė laiku išarus įsėt, tai sulankus piūties, nėsant užtektinai darbininkų, jo jėgai per daug nunoko, grūdai ant lauko išbiro, o kartais, ištikus blogiems orams, ir šiaudai supuvo, jo viso meto darbas ir skurdas nuėjo ant niekų, ir vėlei beliko tie patys aimanavimai, skundai ant savo nelaimių ir sunkių laikų.

Bet štai kai kurie iš mūsų apšviestiesnių brolių, kurie, matyt, savo spėkas pašvenčia visūmenės labui, ėmė ir išgalvojo jau

naują ir labai lengvą būdą, kaip žemininkai gali numesti vargą nuo savo sprando.

„Ūkininko“ № 8 p. m., straipsnyje „Dėlei ūkininkų nusi-skundimo“, p. Laukinis, lyg norėdamas suraminti nuvargintus ūkininkus, užduoda man, kaipo jų užtarėjui, klausimą: Jeigu ūkininkui sunku gaut pasisamdyt darbininką, tai kam jį samdyt?... Argi jau teip ūkininkas nemoka dirbt be darbininko?

Taigi, anot p. Laukinio, ūkininkams tik reiktų mokėt dirbti, ir jau būtų išrištas jų sunkaus padėjimo klausimas. Aš stačiai abejoju, ar ūkininkas, nemokėdamas ar negalėdamas dirbti be darbininko, galėtų apskritai vesti savo ūkį. Jeigu per dienas pats prakaituodamas prie darbo vos tegal tam kartui pragyventi, tai ką bekalbėt apie tai, jeigu jis atsidėtų vien ant darbininko? Ūkininką retai teišgirsi skundžiantis ant savo darbo; tik dažnai skundžiasi jis, kad sunkiai dirbdamas kartais pritrūksta net juodos duonos kėsnio. Ir vėlei, samdo jis darbininką ne todėl, kad pats nemokėtų darbo, tiktai todėl, kad pats negali vienas apdirbti savo ūkės.

Toliaus p. Laukinis, nusišypsojęs iš pačių ūkininkų nesusi-pratimo, užduoda man kitą klausimą: „Kas ūkininkams tas kančias sutaisė? kas jiems liepia tiek daug žemės dirbti? O kas jį priverstinai laiko prie tos žemės?“ .. ir toliaus duoda tokį patarimą: „Susivokit tų vaikinių adresus, kurie išvažiuo- i Vokietiją ar i Ameriką, nusiųskit jiems laiškus, kad parvažiuotų, prižadėdami jiems pavest sunkenybes, savo jungą, savo žemę. Jie nieko nelaukdami parvažiuos ir jūsų vargus paims ant savo pečių“.

Bet man rodos, p. Laukiniui pirmiaus reiktų susižinot su tais vaikinais, ar jie sutiktų grįžt i Lietuvą ir paimt kito ap-verktiną jungą ant savo pečių? Tada tik, sužinojus, bus galima atvirai davinėti ūkininkams tokį patarimą! Nes gal nevienam iš tų vaikinių, iškeliavusių i užsienį, jau gana gerai pažįstamas yra ūkininko padėjimas ir gal nevienam iškeliaujant buvo du-damas ūkės valdymas, vienok jis iš karto atsikratė, žinodamas to jungo kartybę ir, ar tai išsiprašęs nuo tėvo, ar tai užsidirbęs kelias kapeikas kelionei, išsidangino i kitas šalis jieskoties sau laimingesnio gyvenimo. Toks tik dažniausiai tepalieka ūkinin-kauti ir paima tėvo jungą, kuris labiau už kitus yra numylėjęs savo kraštą ar neturi drąsos kitur keliauti. Jam tada tas

„kančias“ ir sutaisė jo prisirišimas ir tėvų pripratymas prie tos žemės, o toliaus tą žemę priverstinai liepė dirbti — patsai jo vargas. Jis, paimdamas nuo tėvo tą žemės gabalą, paėmė drauge ir jo vargą: nes apsiėmė išmokėt jo senas skolas, išmokėt broliams dalis ir da užlaikyti iš savo darbo tėvus iki jiems mirsiant. Tokiu tai būdu jis yra priverstas dirbti tą žemę ir turi kariauti su visokiais nemalonumais.

Toliaus p. Laukinis rašo: „O jeigu jie neparvažiuotu, tai vėlėi ne vargas: galite savo aplinkiniams žmonėms išdalyt savo žemę... o pasiliikt tiktai kokias 5 dešimtines...“ Čionais paklausiu: o koki patarimą p. Laukinis duotų tam, kuris ir 5 dešimtines tevaldydams nemažiau vargsta ir skundžiasi ant savo sunkaus padėjimo? Jam tą žemę apdirbti vienam vis tik nelengva, o čia su šeimyna sunku iš jos išmisti, da reikia ir pas kitą išeit ant uždarbio. O jeigu dar žemė bloga, tai negali nė gyvulio užlaikyti. — o čia savim arklo nevesi, reikia prašyt nuo kito ir už tai atidirbti. Tokiu būdu, kad ir maža žemės valdant, ūkininko butis nėkiek nelengvesnė, tik rūpesčiai ir vargai dar didesni, negu nėkiek žemės neturint.

Bet ir čia p. Laukinis paduoda žemininkams labai idomų patarimą: „atiduokit paskutini žemės gabalėlį samdininkams ir važiuokit į Vokietiją, arba tarnaukit tiems, kurie dabar jums tarnauja.“

Čionais paklausiu p. Laukinio, ar tokia gyvenimo permaina yra teip lengvas daiktas, lyginai kaip bobai apmainyt kiaušini ant baronkos? ... Jis iš-pat mažens, da prie tėvo tebeaugdams, jau pradėjo laistyt savo prakaitu tą žemę; jis čionais praleido visą savo jaunystę. Jis jau čia paliko net paskutinę savo spėką, dirbdamas dėlei duonos kąsnio! Argi teip lengvas daiktas imti ir tuoj šiandien atsiskirti su savo numylėta žeme ir griebties kitokio uždarbio? ... O ir kas jo laukia atvykstant Vokietijoje ar Amerikoje, kada jau sanariai stingsta ir nosis į krūtinę remia; kada jau būtų laikas, kur prieglaudą turėti? .. Ar kitą kartą aiškindamas ūkininkų padėjimą p. Laukinis nepatars ūkininkams apleisti visai savo kraštą, o užleisti jį atsidanginusiems iš Maskolijos ateiviams?! Juk tik kilant kultūrai, turi kilti ir pagerėti ir žmonių padėjimas! Visai būtų priešinga, kad kilant kultūrai ir apšvietimui Lietuvos ūkė pultų žemyn ...

Apšviestiesniųjų brolių pareiga yra duoti naudingas patarmės ūkininkams, rūpintis pakelti juos iš to apgailėtino padėjimo, o ne tyčioties ir juokties iš jų vargų bei aimanavimų. — Teisybė, didesniųjų ūkininkų butis yra lengvesnė, nes turi iš seno jau įgyvendintą ūkį, nes jų pranokėjai dažniausiai su artimo skriauda sau turtus suplėšė ir tuo pralobo. Ir apšvietimas pas tokius ūkininkus yra geresnis, nes, augdami prie turtingų tėvų, galėjo sau įgyti ir tam tikrą mokslą; todėl geriau jie gali suprasti savo padėjimą ir geriau apsvarstyt, savo reikalus. Toliaus, apėmęs ūkį, toksai ūkininkas vėl turi daugiau spėkų gyvenimui, jo nekankina palūkos, jis geriau gal įsitaisyti sau visokius ūkės padargus, geriau gal išdirbti ir įtręsti žemę, pertat ir iš savo ūkės turi gerą pelną.

Bet tokių ūkininkų padėjimas, kurie karta kartai paduodami žemės sklypelį drauge užkabina viens-kitam (tėvas sūnui) skolų ir visokių sunkenybių našta, tai tikrai yra baisus, nežmoniškas, apverktinas! Toks ūkininkas nėra kokių turtų valdytoju, bet lygus bežemiui darbininkas.

Dėlto į tokius tai ūkininkus reikėtų mūsų apšviestiesniams broliams didesnę atkreipti atydą ir imti kitaip į juos žiūrėti. Pagalios, p. Laukinis, perkratinėjęs ir apsvarstęs mano straipsnelį, atsiprašo kad neužpykčiau. — Bet aš ne tik nelaikau už pikta jokios kritikos, tačiau da širdingai pasidėkavoju kiekvienam, kas padeda šiuo bei tuo apšviesti įvairius mūsų gyvenimo klausimus.

Nesiginu, jog ir silpnai gal aiškinau išėivystės priežastis, rašydamas straipsnelį „Stoka darbininkų Lietuvoje“ („Naujienos“ № 7, 1902 m. *Red.*), bet aš nenurodinėjau tenai kokio - nors darbininkų supančiojimo, — tik atsižvelgęs į sunkų ir vargingą ūkininkų padėjimą, pagal savo menką išgalę, taikindamosi prie šiandieninių jų gyvenimo sąlygų, patariau bent sumažinti savo ūkės darbą, daugiau sėti pašarinių žolių, pradėti gyvulius auginti — ir bent tokiu būdu nors kiek lengvinti savo buitį.

Visas mano noras ir troškimas: paskubinti žingsnį visiems vargstantiems, o ypačiai mūsų numylėtai tautai į laimingesnę ateitį.

Vijūnas.

Suvadžiota viltis.

Buvo Marijos panos užgimimo diena. — N. miestelyje dideli atlaidai. Iš visų pusių traukė į miestelį pulkais pėsti ir važiuoti. Gėda buvo pasilikti namie tokią dieną — dar labiaus, kad buvo gražus oras.

Visas šventorius apstatytas jau aplink brikais, iš kurių iškinkyti arkliai skaniai ėda sau šieną. Moters ir dievobaimingesnieji vyrai nusiskubino į bažnyčią ant „jutrinės“ ir tikt tūli ataušėliai, pasilikę prie brikių, rūko sau pypkes, arba bankrutas suka ir šnekasi apie visokius atsitikimus.

O žmonės — kelias netruksta! — plaukte plaukia į miestelį. Atvažiavo ir Miškinis su savo šeimyna. Privaziavęs prie šventoriaus sustojo: nebėra vietos arkliams pastatyti — visur pilna. Tuo tarpu, pakol Miškinis dairės aplink, iš briko iššoko jaunikaitis, juodai apsirėdęs, paskui išlipo jauna mergina, Miškinio duktė, antgalo išsiriti ir pati Miškinio žmona ir nuėjo: kas tiesiog į bažnyčią, o kas į špitolę.

— Tai gi bene Miškinio Vincas tikt? — nustebęs užklausė vienas iš pypkininkų, rodydamas į praeinantį jaunikaitį.

— Argi jau nebepažįsti? — pasergėjo kitas.

— Gal? Tai Vincas! Tai, mat, nepažinau! Bet ar matai, koks didelis užaugęs!...

— Kas-žin, ar daug jis jau bus išmokęs?

— Tegi, tėvas andai sakėsi, kad penktą kliasą jau einas, šįmet, girdi, jau į seminariją važiuosias, kunigu būsias.

— Kas-žin, ar daug gi tų kliasų yra?

— Sako — daug. Gi štai Rimša, pažįstat turbūt: prašenijas rašo. Tai jis sako, kad tų kliasų dvylika esą. Jis, mat, jau vienuoliktoje buvęs, bet, žinai, jo ne pirštu penimo būta: kartais kad užklaus mokytojų, tie, vage, mikt-mikt! — ir nežino ką atsakyti. Tai ėmė jį, vage, ir išvarė iš kliasų. Sako: kad tu jau dabar toks gudrus, tai kas iš tavęs bebus, kaip mokslą pabaigsi? Tai tu, sako, ir už mus būsi gudresnis? Ne, mums čia tokių nereik. Eik sau!...

— Ką tu man kalbi: dvylika kliasų! Aš jums pasakysiu, atsiprašant, kad tų kliasų gyva pekla! Kad tu visą amžių, atsiprašant, mokytumėis ir tai visu neišeitum! Sako, vienas galvočius užsimanęs visą mokslą išieiti. Aštuoniasdešimt

aštuonias klisas jis išėjęs, bet pamatęs, kad tai tik pradžia... tai iš didžio mokslo ir iš galvos išėjęs, atsiprašant.

— Ogi i kunigus, kas žin, ar daug reikia mokyties?

— I kunigus? Gi mat seniaus užtekdavę ir poros metų, o dabar bene trijų tik reikia.

— Vienok man rodos, Miškinio Vincas nebus kunigu.

— O kodėl jau jis negali būti?

— Et, koks iš jo gali būti kunigas? Jis ir nepanašus i kunigą.

— Ogi pamatysi: kaip paliks kunigu, ir bus panašus.

— Ir aš sakau! iš tų pelų nebus grūdų.

— Na, jei jau Miškinio Vincas bus kunigu, tai aš būsiu vargamistra!

— O aš žydų rabinu!

— Et, niekų kalba ir gana! Ar tai tokiam būti kunigu?

Kad jis ir norėtų, atsiprašant, ir tai negali būti: tėvo sesuo

pavainiki turėjo. O-o, atsiprašant, kunigas! Tai nesunku

pasakyti — kunigas! Tai, atsiprašant, asaba, patį Dievą ant

rankų nešioja, mus sutinka ir palydi i aną svieta! Ar tai bet-

kas gali būti kunigu? Ne, atsiprašant, kunigas ne piemenis, o ir

šventą lotynišką kalbą reikia mokėti.

Tuo tarpu Miškinis, nukinkęs arklius, pastermė artimesnius

brikus, vienus i vieną, kitus i kitą šalį, ir, ispraudęs savąjį

briką, padėjo po tekiniais akmenis, padavė arkliams šieno ir

nuėjo i bažnyčią. Ant šventoriaus sutiko jis išeinanti iš zo-

krastijos kleboną, ištolo dar nusiėmė kepurę, paskui prisiartinęs

nedrąsiai pabučiavo i ranką, išbruko mišioms rublinę, pašnekėjo

su juo porą žodžių, ir dar sykį pabučiavo i ranką. Klebonas

palingavo galvą ir, leizdamas rublinę i kišenę, nuėjo i kleboniją,

o Miškinis i bažnyčią.

— Bažnyčioje atsiklaupęs ir susiėmęs rankas karštai meldėsi,

kad net jam prakaitas upeliais per veidą tekėjo. Ir daug mel-

dėsi: mišių maldas atskaitė, dvi litaniji, septynias Dovydo meta-

vones psalmes, atkalbėjo visą rožančių ir daugybę šėip atskirų

ištisų poterių su visais prisakymais ir vis aukavo tam tikslui,

kad Dievas duotų jo Vincui dvasios šventos. Dar prieš atvirą

altorių prižadėjo atvežti klebonui gyvą paršą, kad tiktai jo noras

išsipildytų... Meldėsi karštai ir Miškinienė su dukteria ir

teipogi darė nuo savęs apžadus tam pačiam tikslui.

Ir buvo kam melsties. Miskinis, veždamas į miestą savo Vincuką, kitioniškai ir nemanė, kaip tikt į kunigus jį leisti. „Kad jau mokinti, sprendė jis sau, tai kaip gi daugiau, jei ne į kunigus? Į daktarus?“ O ir Vincukas tą tik iš pradžių ir temanė, kad į kunigus mokinasi. Bet pabuvo kliasose porą, ar trejetą metų — ir viskas kitaip virto... Ar tai ne pasileidimas? Gerai sakė Vanagienės nabaštikė: kad aš turėčiau vaikų, nei už kokius pinigus neleisčiau į mokslą, nes pasileidžia ir Dievą užmiršta. Ir teisybė. Ir Vincas kažiką svajoja: kunigai šiokie, kunigai tokie, tai dykaduoniai, tai... ak! baimė ir atsiminti, kaip jis kalba. Sako: aš nenoriu būti laidoku, noriu būti geru žmogumi ir naudingu visiems... Aš noriu, sako, mokyties, o kaip paliksiu, girdi, mokytas, apsakysiu žmonėms, kaip reikia žemę išdirbti, ir pamokysiu, kaip reikia elgties, kad visiems būtų gera gyventi. „Pamokysiu“! Gi kas jau čia tą tavo pamokinių reikalauja? Kad tikt būtų žemės, o išsidirbti ir be tavęs mokėsime. Tėvų tėvai amžius pragyveno tą „pamokinių“ negirdėję, o dėlto neivienas badu nemirė, o dabar — „pamokinimai.“ Tuščia juos ir pamokinimus! Ir ponas ne ponas, jei pinigų neturi. Kunigas — kas kita. Jis ir žmones pamokina ir ponu yra, ir žmonėms ir Dievui geras. O vėl, kunigas nevedęs, o rublis kasdien jam vis naujas pribūna. Kas jam? Ar pati, ar vaikai? Kunigas gali ir žemę nupirkti, o išdirbti išsidirbsime ir mes patis. Kodėl negalima būti kunigu? Šitokia garbė, šitokia pagarba ir pačiam ir visai giminei? Kodėl negalima būti? Gerai sakė Radviliškietis kunigas: nenori, sako, eiti į kunigus — paduok žagrę, tegul eina arti. Padirbs — supras, kas tai yra darbas — eis tuomet, sako, į pačią peklą, ne tiktai į kunigus. Ir su manim, sako, taip buvo: nenorėjau važiuoti į seminariją, bet ėmė tėvas, istaisė gerai kailį, apavė vyžomis, ir dar tokiomis prastomis, ir išvarė arti: nenorėjai, sako, būti žmogum, nenorėjai žiūrėti į altorių — žiūrėk dabar į jaučio uodegą!... Patsai darbas, sako, tai niekai, tiktai tą juoką negalėjau iškentėti. Visi bernai, girdi tyčiojasi: mokės, mokės, girdi, ir nuėjo visas mokslas ant šuns uodegos. Ir ką gi? Užpakalį gal ir ilgai skaudėjo, bet užtat dabar — žmogum yra. Žinoma, mušti... vaikas ir palieka vaikas, bet... Bet anais metais Masaičiukas prisigirdė Liepojuje, dabar vėl Skausgirdo Jonas galą sau pasidarė... Gink, Dievė, nelaimė atsitiks — žmonės dar tėvus ap-

kaltis, sakys — priverstinai varė. Bet ką tu žmogus padarysi, jeigu kartais užnirs? ... O jeigu užnirs?! ... Tie žodžiai teip išgązdindavo Miškinį, kad net prakaitas išpildavo ir baimė dvasią užimdavo. Valandelę atsipeikėjęs žegnodavo, kalbėdavo „Sveika Marija“ ... ir, užsikūręs pypkę, eidavo pas Vincuką.

— Na, tai kaipgi, Vincai, ar būsi kunigu? — klausdavo krapštydamas pakaušį.

— E, tai kad tėte vis apie tai ir klausinėji? — nedrąsiai atsiliepdavo Vincukas, žiūrėdamas į žemę.

— Tai kaip gi neklausinėjes? Kaip gi tu misliji, kam mes tiek vargo, tiek įstangos dėjome? Ar tai tam, kad paskui žmonės iš tavęs ir mūsų tyčiotųs? Mes norėjome tave žmogum pastatyti, o tu nori vėjus gaudyti. Aš ir motina, ir broliai tavo, ir sesersėjome, dirbome, prakaitavome, naktimis nemigome, vis tavimi rūpinomes, tarėmė paguodos susilauksią, o dabar ... Na, kaip sau nori, žinokis! Bet jei ne teip misliji — nei po akių daugiau nesirodyk! Kad nei dvasios čia tavo daugiau nebūtų!

— Ar aš ką sakau? Aš nieko nesakau. Kad jau teip norite, tai aš ir kunigu būsiu! — atsakydavo Vincukas nužemintu balsu: — Kitaip maniau, bet jei jūs teip trokštate, tai aš ... ir kunigu būsiu.

— Nei mislyk ką kita, nei ką: važiuok į seminariją ir gana — prisidėdavo motina: — pamatysi kaip bus gera.

— O kad aš seminarijoje neištūrėsiu: apsirgsiu ir numirsiu, tai kas iš to bus? — mėgindavo pagązdinti Vincas.

— Tai kas kad ir numirsi, tai bent gražiai palaidos. Ar negirdėjai, kaip Vabalienė pasakojo, kaip gražiai klierikus laidojo? Gi ar šaip, ar teip, o reiks mirti, su saule nėgyvėsi, o kad mirti, tai jau geriaus klieriku. Važiuok ir gana! Dievas padės! ...

*

*

Kaip ten buvo, kaip ne, o Vincukas pastojo į seminariją.

Ne tikt Miškinis su šeimyna, bet ir visa giminė atgijo. Miškinienės nėkuomet niekas nebematė daugiau nuliūdusios, vis linksma, juokiasi sau, juokus daro, o Miškinis ar tai per pokilį, ar tai kokiame susirinkime — vis pirmą vietą užima, pasakoja, kaip ten seminarijoje yra, ir niekas nedrįsta jam prieštarauti, nes tuojaus tau parodys kaip ant delno, kad tai teip yra ir teip turi būti. Girdi, ir Šiaduvos klebonas teip sakė, ir

Šiaulių džiakonas teip, o Baisogalos kamendorius teipgi pasakė jam, kaip gerai žmogui ir klieriko tėvui, kad tai yra — šiteip.

Bet perdaug gudrauti Miškinis dar nediršo: jį baidė mintis — „o gal Vincukas ne klierikas? Gal teip sau sėdi mieste, latrauja ir rašo klieriku esąs“. — Vienok ta abejonė neužilgo išnyko. Kartą gauna laišką: „ant Kalėdų parvažiuosiu apsilankyti jau ilgiaisiais rūbais“, rašė jame Vincas.

— A-a, pasiutėliai! — sušuko Miškinis, kada Antanukas, mažesnysis vaikas, užbaigė laišką skaitęs. — O ką? Ar nesakiau, kad Vincukas bus klieriku? Žmonės tyčiojosi, visi visaip šnekėjo. Ir šluotražis — ir tas galvą kilnoja! No, dabar pamatysite, savo akimis pamatysite!..

Miškinių džiaugsmas buvo neišpasakytas.

Miškinienė tą pačią dieną susipyko su kaimyne už vištas ir išdergė ją, su purvais sumaišė. „Ar kad tavo vaikas aptiekorius, tai tu misliji, kad tu didelis daiktas? Ogi mano vaikas klierikas, paskui kunigu bus, o ir vyskupu gali būti. O aptiekorius — kas? Niekai ir gana! Kiekvienas žydas, o dargi ir ubagas gali būti aptiekorium, o kunigu — ne, ne teip greit“....

* * *

Miškinis visą tą naktį negalėjo užmigti.

Sunku, jei naktį, nemiegi: vartais nuo vieno šono ant antro, naktis metais pratįsta ir visko žmogus prigalvoji. Ir Miškinis daug prigalvojo. Galvojo, kaip tai jis bus klieriko tėvu, veš sūnų į bažnyčią, tiesiog pas kleboną į kiemą įvažiuos; patsai Vincukas, arba klierikas, tarnaus mišioms... paskui primicijos bus, jam su motina pirmiem galvą suspaus...

Ir nepasijuto, kaip jam ašaros pradėjo riedėti iš akių. Jo pati seniai jau verkšleno, o pajutusi ir vyrą verkiant ėmė balsiai raudoti. Rauduoja abudu, tarytum norėdamu persitikrinti, katras katrą užverks...

Bet paverkęs nusiramino Miškinis su pačia ir vėl ėmė svajoti; teip, mišioms tarnaus, visa parapija matys, visi klaus: gi kieno tas toksai gražus klierikas? Paskui primicijos bus, kunigu paliks... kunigas parvažiuos namon, visi jam į ranką bučiuos, o kunigas man, kaip tėvui...

— Motin, motin! Ar girdi? Jeigu tėvai turi vaiką kunigą, kas kam į ranką bučiuoja: ar tėvas vaikui, ar vaikas tėvui?

— Mat dar to nežino! ¹⁴ Ar tai girdėtas daiktas, kad kunigas į ranką kam bučiuotų? Bet geriaus tu pamislyk, tėvai, iškur čia pinigų gauti? Ir Vincukui reikia, o ir Antanuką laikas būtų leisti kur prie vargamistros pasimokyti: mat, vis skundžiasi su taja savo koja. Darbo negalės dirbti, o kaip pramoks vargamistranti, tegul sau bus prie brolio. Bet vargamistras vistiek neapsieis, ar šaip, ar teip reiks samdyti, o kad samdyti, tai geriaus tuos pinigus savamjam atiduoti. Ona vėl: jeigu bus gaspadinė — reik, kad nors lenkiškai pramoktu. Kaipgi teip? Kunigo gaspadinė ir lenkiškai nemoka! . . .

— Ek, ar žinai ką? Gal ir geriaus būtų buvę, kad Vincukas būtų ėjęs, kur norėjo: ir šio reik, ir to reik, ir galo dabar tiems reikalams nebus. Tiktai dubą apsunkšim, daugiaus nieko: šitiek jau prisiskolijome, o juk dar tik pradžia. Dabar: seklyčiai reik aslą idėti, reik naują brikelį pirkti, naujus pakinktus itaisyti, reikia nors keletą naujų kėdžių itaisyti . . . juk nesodysi klieriko ant prastos kėdės, o tai vis pinigai mokami.

— Kad tu, tėvai, niekus kalbi ir gana! Nė, Dievs žino, kiek čia reikės! Štai pavasarį Baltruką apvezdysime, gaus pasogą — didesnę skolų dalį ir užkišime, o paskui, duos Dievas, ir Vincukas kunigu paliks, kasdien rublį paims, o kurgi jis dės? . . .

— Teip, tai teip! Žinoma, ko gero, o pinigų bus kaip mauro, kad tik norėtum. Antai patsai Laurinaitis sutikęs du šimtu siulė. Kad tokiam tikslui, sako, tai aš ir be palukų duosiu. . .

Vienok lig Kalėdų dar keturios savaitės, o tame laike visaip žmonės gali prikalbėti ir pripaisyti: kitas ir netikės, kad Vincukas yra klieriku. Bet kaip čia padaryti, kad visi žmonės žinotų, jog jis yra klieriku.

Ilgai Miškinis galvojo ir antgalo išrišo klausimą.

Ant rytojaus, kaip tikt prašvito, pasikinkė arklių ir išvažiavo.

Ką tik buvo po pusryčių, kaip jis išvažiavo į Devinduonių kaimą. . .

Pirmiaus sutiko savo kūmą ir gerą pažįstamą — Joakimą. Tas, pasiėmęs krepšį anglių, nėsinos į kalvę.

— Gi kur teip važiuoji? — užklausė jis Miškinio.

— Ogi pasivažinėti. Matai — geras kelias, gal greitai nuvarys, tai ir važiuoju, sakau — gal gausiu kur-norint, lentu pirkti. . . Gal turite, parduokite.

— Nugi, ką veiksi? Mat, savo mišką turi, lentomis apsi-
vertęs — važiuoja lentų pirkti.

Miškinis susigėdė, suraukė kaktą, tartum į akį būtų kas
įkritęs.

— Turėte kodėl neturėsiu, bet vis ne tokios. Mūsų per-
storos, sakau, bene gausiu plonesnių. Mat ant Kalėdų klierikas
žada parvažiuoti, tai reiktų, žinai, atsiprašant, šitą pasidary-
dinti.

— Ko gero! — perkirto Joakimas: — lentų mūsų sodžiuje
kokių tik norėsi — gausi. Pas mane patį atvažiuok — gausi.

— No, tai gerai, sudiev šiam kartui.

Ir Miškinis nuvažiavo toliaus klausinėdamas, ar neturi kas
lentų parduoti. Visi stebėjos ir, kas savo ausimis negirdėjo nuo
paties Miškinio, nenorejo tikėti, kad jis, savo turėdamas, važinėtu
lentų pirkti, o antra vėl, nuostabu pasirodė, kad jis visur lentas
derėjo, o niekur nepirko.

Vakare nebebuvo Devinduoniuose tokio žmogaus, kurs ne-
būtų žinojęs apie Miškinio aplankymą, apie lentas ir apie
klieriką.

— Bet vis Miškinio Vincas bus kungu, — kalbejo žmonės:
— ir kas čia galėjo tikėtis kad iš jo bus žmogus. Vienok,
mat, jei kam Dievas duoda laimę, tai viso ko galima pasiekti.

— Aa, — sakė moters: — kokia tai garbė, kokia tai pa-
guoda tėvams: „palaiminta visa giminė“... teip ir klebonas
sakė per Poškevyčiaus primieijas. Ogi kamendorius, kaip išgyrė
kunigystę: niekai, sako, karaliai, niekai didžiausi šios pasaulės
kunigaikščiai, niekai aniolų koral, prieš kunigą... Tas, kas
pastatė kunigą, daugiaus yra padaręs, negu bažnyčią pastatęs,
nes kas iš tos bažnyčios, jei joje kunigo nebūtų?

Baigėsi vasara, artinos ^{*} ruduo. Rugiai jau buvo seniai
suvežti, o ir vasarųjų baigė jau voki, tikt kur-ne-kur dar matės
vėlybos avižos ir nenuiranti linai.

Sukako jau dveji metai, kaip Miškinių Vincukas yra
klieriku. Dabar vėl jis išvažiavo į seminariją, pabūs jis ten dar
dvejus metus ir bus kunigu.

Koks tai ramumas namiškiams ir visai giminai, kaip par-
važiuoja klierikas apsilankyti! Pas Miškinius tiek ir kalbos te-
budavo, kaip apie klieriką. Ir patį jie teip drąsus paliko, kad,

rodos, nebėr pasaulėje, ko jie bebijotų: ir patsai Komaras baronas jiems nei už ką. Nedėdienyje arba teip per atlaidus Miškinis niekam neužleidžia nešti kryžiaus aplink bažnyčią, o Miškinienė pasiskyrė sau vietą klaupkose sėdėti, o kartais atsisėzdavo net ir į tas, kuriose kunigai egzėkvijas gieda, o šventomis dienomis ponai ir kunigų gospadinės sėdi. Nors Miškinis buvo ir mažo ūgio, bet jam kiti žmonės, ne klierikų tėvai, rodėsi lyg kokie nykštukai esą, ir tokie kvailiai, tokie neprausturniai, kad jis ir apsaityti negalėjo, kokie.

Jau mėnuo bus, kaip klierikas išvažiavo, o laiško nuo jo dar nebuvo.

Miškinis ir be skaitymo žinodavo sūnaus laiškų turinį ir nekartą atsitikdavo, kad neperskaitęs nė laiško parduodavo karvę, arba pasiskolindavo pinigų, o paskui pasirodydavo, kad iš teisybės teip reikėjo padaryti, nes klierikas prašė pinigų atsiųsti. O skolinti Miškinis nebijojo, nes gerai atminė evangelijos žodžius: „bus jums šimteriopai sugrąžinta.“

Miškiniai nelabai būtų laiško ir laukę, kad sodžiaus bobos šį kartą nebūtų išsimaniusios kažį - kokių ten plepalų, o vėl ir patį namiškiai pradėjo keistus sapnus sapnuoti...

Po sodžių vis labiaus ir labiaus šnekėjo, kad Miškinų Vincas jau nebe klierikas. Nuo pakaušio lig - pat pėdų perėidavo Miškiniui šiurpuliai, kaip išgirdavo tokias kalbas.

Vincukas vis nerašė.

Praėjo dar dvi savaiti. Vieną serėdos vakarą kaimynas, grįždamas iš miestelio, parvežė Miškinini laišką. Antanukas paėmė skaityti. Tėvas, motina ir visa šeimyna apstojo aplink skaitytoją ir net kvėpuoti nedrįso, o visų širdis kaip su plauktukais mušė.

„Tegul bus pagarbintas Jėzus Kristus“, skaitė Antanukas.

„Ant amžių amžinyjų. Amen“, atsakė visi.

„Mieli namiškiai. Žinote, kaip aš nenorėjau stoti į seminariją, nes aš niekuomet neturėjau ir ligšiol, neturiu palinkimo prie kunigystės. Sinvėjas dar gali būti kalviu, kalvis — siuvėju, o norint būti kunigu, reikia turėti tam tikrą palinkimą prie to arba pašaukimą, o man pašaukimo Dievas nedavė, ir kunigystė dėl manęs tai virvė ant kaklo. Pastojau į seminariją tik dėl to, kad mačiau neišpasakytą jūsų norą, jūsų ašaras tiesiog piaustė man širdį, aš negalėjau to pakelti... Aš rižiaus

pašvęsti savo gyvenimą jųsi norui pakakinti... Kaip žinote, jau buvau klieriku ir neužilgo būčiau buvęs kunigu, bet vienas kunigas, mūsų kapelionis, turbūt, pasergėjo... mano nepalinkimą prie kunigystės ir tiesiog paklausė, ar iš savo liuso noro pastojau aš į seminariją. Aš negalėjau meluoti ir pasakiau visą teisybę“...

— Kaip tau liežuvis nenutruko! — perkirto užkimusiu balsu tėvas. Jo veidas pamėlinavo ir apatinė lūpa drėbėjo.

— Vaikuti, tu mano! — pridėjo verkdamą motina.

Verkė visi klausytojai.

„Mokytojai patarė man išstoti, — skaitė toliaus drebančiu balsu Antanukas: — rašau laišką jau būdamas trumpais drabužiais. Žinau, kad pyksite ir keiksite mane, bet mano sąžinė gryna. Dirbsiu, kiek galėsiu ir, jei galėsiu, skolas padėsiu atlyginti. Tiktai maža mano viltis: mano gyvenimas suardytas... Bevelyčiau, kad kas mane užmuštų, bet patsai sau galo nedarysiu. Sudiev, pasilikite sveiki ir linksmi ir nekeikite savo nelaimingo vaiko. Jūsų Vincas“.

Ilgą laiką visi tylėjo ir tiktai girdėtis buvo nosių šnypštimas ir dejavimas. Miškinis, rankovė apsišluostęs ašaras, pirmas prašneko.

— Ką dabar bepadarysi? Turbūt jau tokia Dievo valia: ką Dievas myli, tam kryželių duoda. Neveltuo man tokie sapnai vaidinosi... suėdė jis mus!

— Taigi, taigi! šitiek vilties buvome padėję, — matai, ką jis dabar padarė. Šitiek įstangos padėjome ir — nuėjo visas ant šuns uodegos. Nugė, žmonės ką dabar sakys! Nei keliu neduos praeiti. Tai kad padarė, tai padarė, — dejavo motina.

Miškinis, pasirėmęs ant stalo, giliai galvojo. Tikt vienu kartu pašokęs nuo kėdės teip smarkiai sudavė su kumščiu į stalą, kad net druskinė pervirto. — Eisiu — sako — paskutinį rublį atiduosiu mišioms, tegul jį Dievas suklupdo!...

Tai pasakęs greit išėjo iš grincios ir eidamas teip smarkiai užtrenkė duris, kad net sienos sudrebėjo. Juodis, pabrukęs uodegą, smuko po suolu, tarakanai sulindo į plyšius...

— Ko — ko — ko... — prašneko gaidys, žiūrėdamas viena akimi į Miškinienę, bet nesulaukdamas atsakymo, lyg koks grovas didžienuodamas, nužingsniavo į užkrosnį... (Nepasirašęs).

— Ūk... 10

18. Žinios.

Meldžiame rašyti žinias tik ant vienos popieriaus pusės, antrą pusę palikdami dyką, ir nors kiek aiškiaus, su didesniais tarp eilių tarpais. Red.

Iš Lietuvos.

Kauno gub.

Kaunas. *Bajorų aukos karės reikalams.* Pereitame „Ukininko“ numerįje p. Vanagėlis savo korespondencijoje iš Kauno buvo pranešęs, jog Kauno gub. bajorai nutarę dėti po 2 kap. nuo dešimtinės „vietinėms šeimynoms, kurių sūnus ar tėvai gali nukentėti šioj karėje.“ Ta žinia pasirodė, kaip vėliaus kiti mums pranešė ir kaip patį iš rusiškų laikraščių patyrėme, nevisai teisinga. Apie Kauno gub. bajorų aukas šiteip Vilniuje išleidžiamas rusų laikraštis „Sėv.-Zap. Slovo“ nuo 9 balandžio rašo iš Kauno: Susirinkę 13 kovo Kauno gub. bajorų vadovai ir atstovai paaukavo 5000 rub. karės reikalams, nusprendę tuos pinigus prijungti prie Maskvos bajorų renkamų aukų, kitos aukos, kurios dar renkamos, nuspręstos suvartoti tų vietinių Kauno gubernijos šeimynų reikalams, kurių sąnariai bus sužeisti ar kritę šioj karėje.

Vienas korespondentas, arčiaus pasižįstas su Kauno gub. bajorais, dar šiteip mums dėlei tų bajorų aukų rašo: Vienas, kitas didponis apgailėstauja, jog teip maža pinigų teiplaukė nuo bajorų, viso labo 5000 rub., ir kas blogiausia, kad mūsų bajorai politikos nenumanę, tik savimi tesirūpinę, nes drąsiai daugumu balsų susirinkusieji apskelbė, jog pinigų niekur neduosią išsiųsti, tik palaikysią šelpimui ir gydymui savo krašto sužeistųjų. Didžturčiams, daugiau davusiems aukų, labai nepatikęs toks sprendimas... Pakilo barniai!... Laimėjo vis-tik „daugiau apie politiką numanę“ (t. y. caro tarnai).

Kauno gub. bajorai — rašo toliaus tas pats korespondentas — vis-tik pasilikę užpakalyj Vilniaus gub. bajorų: anie paskyrę duoti po 2 kap. nuo dešimtinės. Pas mus kiti šneka: Jeigu pas mus teip paskirtų susirinkusiųjų sauja už visus, neduotume, protestume!... Kokią tiesą turi spręsti sauja už visus? Tegū leidžia rinkti deputatus... Savo išrinktųjų deputatų sprendimo tik teklaušytume! — Kiek yra teip manančių. — baigia mūsų korespondentas — nežinau, bet tai vis girdėtos kalbos.

Žagarė (Šiaulių pav.) „Žagariečių byla.“ 1899 m. Nariskinas, norėdamas savo parką padidinti, akmeniniu mūru ap-

tverė gerą gabalą lauko — ir Nariškio vieškelis atsidūrė tokiu būdu viduryj parko. Keliui buvo paliktos mūrės spragos prie miesto ir nuo lauko. Nenorėdamas, kad žmonės per jo parką važinėtu, Nariškinas padavė i Kauno gubernijos tvarkomajį komitetą (Губернскій распорядительный комитетъ) prašymą, kad leistų jam vieškelį iš parko perkelti kitu daiktu i miestą. 29 balandžio 1902 m. šis komitetas išklausė jo prašymo. Dar atsakymo nesulaukęs, Nariškinas buvo jau iškazdinęs naują kelią apskui parko per lauką i Gruzdžių vieškelį ir i miestą, o gavęs atsakymą tuojaus liepė užmūryti kelią nuo miesto ir užtvirti nuo lauko. Žmonės gavo važiuoti naujuoju keliu, „Nariškino keliu“, darydami kokius 2—3 viorstus linkės. Tas kelias buvo nėkiek nepiltas, nežvyruotas, tiktai iš griovių žemė sumesta, — molis, klimpo iki stebulių ir menkesniems arkliams arba sunkesniems vežimams buvo neišvažiuojamas. (Tiktai rudenop 1903 m. Nariškinas prikimo žabų duobes ir pravežas ir užbarstė žvyro). Tuo pačiu laiku Nariškinas, nieko nesiklausęs, išmetė iš parko marmolinį kryžių, stovėjusį prie vieškelio, ir pastatydino jį ant vidurio vieškelio tuojaus už mūro. Šitas kryžius buvo kokia 20 metų atgal nabaštiko Nariškino brolio už kelis šimtus (būk 600—800 rubl.) rublių pastatytas vietoje išgriuvusio paminklinio „Karaviko kryžiaus“, kuri dar Zubovai buvo pastatę mūrė metuose. Bedraskant tas kryžius buvo pažeistas, — paskui jį Nariškinas taisė, lopė. Tai begalo įerzino žmones. Viena — neišvažiuojamas ir 2—3 viorštais tolesnis kelias, antra — išdarkymas žmonių šventenybės — kryžiaus. Beto dar Žagarės žandarmas gazdino žmones, būk Nariškinas galis ne tiktai kryžių, bet ir bažnyčią išgriauti (klebonui Petrauskiui pasiskundus vėliaus, atvažiavo prokuratūra, tardė ir, susekus teisybę, kaži-kur iškėlė tą žandarą).

Žmonės išrinko iš savo tarpo keletą vyrų, kurie, nuėję pas Nariškiną, rankas bučiuodami meldė, kad jiems senąjį vieškelį sugražintų, bet, nieko nelaimėjo. Tuokart pradėjo tarties patis išsikrovoti sau kelią.

14 birželio 1902 m., turgaus dienoje, apie 5 valandą po pietų žmonės užgirdo Nariškino kantoroje kaip gaisrui skambinant, — Nariškinas šaukė savo ištikimuosius tarnus eiti jo mūrą apginti nuo griovėjų. Keli šimtai žmonių, vyrų ir moterų ardė mūrą nuo kelio. Nariškinas neįmanė ką daryti. Sušaukęs

savo gaisrininkus ir sustatę mašinas, norėjo paleisti vandenį ant žmonių, bet pabijojo erzinti tokią daugybę svieto ir nuėjo, savo tarno-liokajaus Stepano Jersejevo lydimas, prie mūro pabarti žmonės už jų darbą; žmonės netylėjo. Liokajus baugindamas iššovė iš revolvero, bet žmonės atsakė akmenimis, ir Nariškinas pargurino į savo rūmus.

Žmonių minia vis augo. Akies mirksniu perlėkė per miestą garsas, kad Nariškino parko mūras griauamas. Visi ėjo žiūrėti. Beto daugelis tame pačiame laike ėjo į bažnyčią ant oktavinių mišparų ir, trukšmą užgirde, nuėjo pažiopsoti. Jau mūras buvo baigiamas griauti, kada pasirodė uriadnikas, taikos teistojas, žandaras. Pasergėti buvo tie, kurie per savo girtumą daugiau už kitus klegėjo arba kurie iš užpakalio stovėjo. Per kokią valandą mūras buvo išgriautas, kelias nuvalytas, ir turgininkai, aplenkdami viduryje kelio pastatytą kryžių, grįžo namon senuoju vieškeliu. Keletas vyrų nuvažiavę į antrą parko galą išgriovė šulus, vartams pamūrytus. Iš ryto nieks negalėjo numanyti, kad šitoks darbas tą dieną būtų buvęs užmantas; ta diena nėkuo nesiskyrė nuo kitų turgaus dienų, tiktai aludėse buvo pilna žmonių, ir nemaža alaus tą dieną buvo išgerta, juo labiau, kad išgertą alų mokėjo žydai, kuriems teip-pat daug pragaišties darė vieškelio uždraudimas. Turiu pridurti, jog kryžiaus žmonės nė lytėte nepalytėjo, ir apkaltinamjame rašte sumeluotą, būk žmonės ir kryžių draskę. — Nepaminėjau dar vieno fakto, rodos menkos vertės, o vienok labai užgavusio žmonės: Nariškinas savo mūru, nenorėdamas daryti vingių, buvo užmūrijęs ir kąsnelį parapijos žemės prie klebonijos daržo. Paskiau, kada išgriautąjį mūrą atnaujino, pasuko mūrą į šalį sulig dvaro žemės siena.

Mūrą išgriovus viskas nutilo, nurimo. Tiktai vienas Nariškinas nėręs iš kailio: siuntė telegramas vieną paskui kitą: ir paprastas, ir greitasis pristavni į Joniškį, spraunikui į Šiaulius ir gubernatoriui į Kauną, kad patis atvažiuotų ir karūmenę atsivežtų „maišto“ malšinti. Bet kolei ką sulauks sušaukė visus savo medsgargius ir sustatė su šaudyklėmis parke, prie kelio ir apie savo rūmus, iš viso apie 20 žmonių, manydamas, jog žmonės nepasikakisį mūrą išgriovę ir užpulsį ant jo rūmų ir klėčių. Medsgargiai išstovėjo Nariškino parke prasimaitydami koki 2 nedėli, dieną - naktį sergėdami išsigandusį Nariškina

ir jo turtus, o žmonės ramiai ėjo ir važiavo senuoju vieškeliu per parką. Tiktai kazokams į Žagarę atlėkus Nariškinas paleido namo savo „armiją“.

Tą pačią naktį atlėkė iš Joniškio pristavas (Boroveev), ir ant rytojaus anksti rytą spraunikas Sosnovskis. Šie apsiklausę ir šį-tą ištyrę pranešė gubernatoriui, jog viskas ramu, tiktai Nariškino mūras išgriautas, — ir patis išvažiavo namo, surašę protokolą, kas ką ir kaip buvo matęs. Nariškinas, nesulaukdamas gubernatoriaus ir karūmenės, trečioje dienoje nupyskėjo į Petrapilį pasiskusti ant policijos ir ant gubernatoriaus savo bičiuliui ministrui, kuriam išguldė, būk Žagarėje atsitikęs toks-pat žmonių užpuolimas ant dvaro, kokie tą patį pavasarį buvo Poltavos, Charkovo ir kitose gubernijose, o policija nieko nedaranti dvaro apginimui nuo maištininkų. Ministras liepė gubernatoriui nuvažiuoti į Žagarę ir viską pačiam ištirti. Apie 20 birželio atlėkė gubernatorius Vataci su visa policijos vyriausybe, liepė susaukti valsčiaus susirinkimą ir, papietavęs pas Nariškną, nuėjo į tą nelaimingą vietą, kur mūras buvo išgriautas, pasakė graudų pamokslą susirinkusiems ūkininkams, baisiausiomis bausmėmis baugino žmonės už negerbimą ponų-didikų, ir pats parito pirmąjį akmenį sakydamas, jog jis tai daręs karaliaus vardu ir jei kas vėl išdrįstų mūrą ardyti, tai vis tiek, kaip karaliaus darbą ardytų. Žmonės kepures nusiėmę stovėjo ir nusiminę žiūrėjo, kaip jų darbas į niekus eina, ir bijodami prasitarti paliko vėl be vieškelio. Gubernatorius pareikalavo į Žagarę 100 kazokų iš Varnių ir sugrįžo į Kauną. Kazokai išstovėjo Žagarėje visą mėnesį, — prastieji mieste, o 3 apicieriai dvare, Nariškino cerkvinės mokyklos rūmė. Jiems čia labai patiko ir kaip įmanydami stengės kuo-ilgiausiai užtrukti, kad nebereiktų eiti į loogerins. Šitam tikslui buvo leidžiamos paskalos, būk žmonės norį Nariškino rūmus griauti, daržines uždegti ir tt. Beto kazokai užkasė svarą parako ant lauko netoli nuo parko vartų ir uždegė jį, o paleido garsą, būk tai žmonės mėginę mūrą su paraku išgriauti. Stungių sodžiaus Załogienė buvo apskundus kazokams Laikūną, būk jo kalvėje kalami durtuvai kazokams išbadyti. Kelios dešimtys kazokų atlėkė į Stungius, iškrėtė visas Laikūno triobas, apdaužė vieną mergą, bet nieko neradę pargurino namo. Be darbo būdami girtuokliavo ir paleistuvavo ir nevieną mergaitę išžagino. Kartu su kazokais išbuvo Žagarėje visą mėnesį ir

spraunikas. Išvažiudamas įsteigė Žagarėje miesto pristavą, bet ir šis nėkoko maišto nesulaukęs rudenį išsidangino iš Žagarės.

Tuokart, kada gubernatorius buvo atvažiavęs, kryžius dar tebestovėjo nepašvestas. Žmonės ėmė prašyti klebono Petrausko, kad apskųstų Nariškiną už švento daikto išdarymą. Užgirdo apie tai ir Nariškinas ir susipratęs, kad jam už kryžiaus perkėlimą gali ne-kaip išeiti, pasiuntė savo kamisorių Opackį pas kleboną prašyti, kad pašvestų kryžių. Iš pirmo karto nieko nepesė. Iš antro karto Opackis paklojo klebonui šimtą rublių, — klebonas atsileido, tylomis pašventė kryžių ir išdavė Nariškinui raštą, kad Nariškinas su klebono žinia ir klebonui leidžiant perkėlęs kryžių į naują vietą. Visa parapija pasibaurėjo iš klebono pasieligimo, siuntė vyrus į Kauną prie vyskupo pasiteirauti, bet jau nebegalėjo prisikabinti prie Nariškino. Gubernatoriui parvažiavus atsibaladojo tardytojas, apie 30 vyrų areštavo ir išsiuntė į Šiaulius, kame juos laikė nuo kelių dienų iki kelių savaitių; daugumą paleido už kauciją (paranką), daugelis pačių griovėjų - kaltininkų išsipirko nuo tardytojo už kelias dešimtis rublių. Kas tardytojui nepakišo, ilgiau sėdėjo kalėjime ir antgalo tapo teisman paduotas. Tuokart skundė viens - kitą, kas tiktai ant ko koki kerštą turėjo. Daugiausiai suskundė latvys Borovskis, Nariškino mūrininkas, norėdamas įtikti Nariškinui. Tardytojui buvo pristatytas iš Nariškino kantoros kamarniko padarytas plianas projektuoto kelio, koki Nariškinas buvo ketinęs duoti žmonėms vietoje senojo vieškelio, ir plianas to kelio, kuriuo žmonės turėjo važiuoti vieškelį apmūrijus. Iš tų plianų matyti, jog duotas kelias per 2 viorstu buvo ilgesnis už projektuotąjį, o projektuotasis vėl per koki viorstą ilgesnis už vieškelį. Tuos plianus tardytojas pasilaikė. Paskiau, už kelių mėnesių po išgriovimo, buvo iškastas kelias truputį arčiau, tarpe tarp projektuoto ir pirma duoto. Tuo keliu ir dabar tebevažiuoja. Projektuotasis kelias (kurio Nariškinas nebepataisė dėlto, kad netoli nuo to kelio stovi Nariškino cerkvė) būtų ėjęs pro kryžių, o dabar pro tą kryžių tiktai vieno klebono su visokiais reikalais važinėjama.

Po to žmonės tarėsi užvesti bylą su Nariškinu dėlėi vieškelio, buvo sukalbėję ir advokatą Kaune už 500 rublių, kurinos būtų jam sumokėję išlošus, o pralošus — nieko. Buvo pradėta rinkti po sodžius pinigai advokatui, bet kažkas

sumelavo policijai, būk pinigai renkami mūro griovėjų apmokėjimui. Nors keli rinkėjai buvo tardomi, bet neįkliuvo, o pinigų rinkimas iširo, ir byla paliko nobeuzvesta. Pasikakino visi paskalomis, būk klebonas, vyskupas, Šiaulių Zubovas ir kiti kokie ponai apskundę Nariškiną ir būk teismas jau priskyres Nariškinui sugrąžinti vieškelį, tiktai jis dar apeliavęs kaži-kur. Tuo tarpu Nariškinas prašė tarpininko, kad lieptų valsčiui priimti naująjį kelią, bet žmonės ant sueigos atsisakė. Tada Nariškinas prikimšo žabų duobes ir provėžas (vasarą 1903 m.), iš ravų sumetė žemės, užbarstė žvyro ir vėl prašė tarpininko, kad prisakytų žmonėms priimti, bet šie vėl nepriėmė. Tuokart tarpininkas liepė valsčiaus valdybai priimti be sueigos, ir kelias buvo priimtas (rudeni, 1903 m.), ir buvo nuspręsta pirmus metus visam valsčiui užvežti po 2 vežimu žvyro ant to kelio, o paskiau taisyti tiems, kieno nuovadai bavo parke. Nors gubernijos tvarkomasis komitetas buvo aiškiai pasakęs, jog Nariškinas, senąjį vieškelį užmūrydamas, privalo duoti žmonėms „tokį-pat“ kelią, bet jis įbruko žmonėms ir kur-kas ilgesnį, ir nėkiek netaisytą. Jau beveik viskas buvo nugailėta ir užmiršta, tiktai šit ateina dešimčiai vyrų apkaltinamieji raštai, kur pasakyta, jog juos žadama bausti pagal Bausmės Įstatymų 269^a straipsnį. Daugumas iš šitų dešimties tiktai tuo kalti, kad jie užgirde mūrą griauinant nuėjo žiūrėti, o tiktai vienas ar du patis griovė, bet būdami girti perdaug šukavo, rodė atbėgusiam taikos teistojui nubruoztą į akmenis ranką, sakydami, būk Nariškinas persovęs ir t. t. Keli iš apkaltinamųjų buvo nusiuntę teismo rūmai prašymą, kad jiems priskirtų apginėją, ir buvo atėjęs atsakymas, jog apginėjas buslės duotas, bet kartu su šauktuvais atėjo antras atsakymas, jog nėkokio apginėjo jie nebegausią. Iš tų dešimties tiktai vienas yra ūkininkas ir pasituris, visi gi kiti darbininkai ar kampininkai, — advokato pasisamdyti neįstengia. P. K.

Redakcijos prierašas. Kaip kitas korespondentas praneša mums, tapusios apkaltintos šios ypatos: 1) Jonas Šliažas, 2) Juozapas Petrila, 3) Dvelis, 4) Vorašilka, 5) Lipskis, 6) Skripkus, 7) Saviekis, 8) Urbonas, 9) Jurgaitis ir 10) Danta. Iš jų tik vienas ūkininkas, būtent Danta.

Teismas jau tapęs (kaip praneša mums p. Vanagėlis) atliktas 16 balandžio (sen. kal.) Vilnių, — nubaustos tapusios

šios ypatos: Šliažas ir Petrila — areštu prie policijos ant 1 mėnesio, o Dvelis, Vorašilka, Lipskis, Skripkus ir Savickis — areštu prie policijos ant 2 savaičių. Likusieji trys: Jurgaitis, Urbonas ir Danta tapę visai išteisinti:

Suvalkų gub.

Vilkaviškis. *Kvailas viršininko paliepimas.* Vilkaviškio pavieto viršininkas neseniai (apie kovo mėnesį) išleido vaitams šitokią popierą:*)

„Paskutiniaisiais laikais įvairiuose pavieto kaimuose pradėjo dažnai ir atsikartotinai naikinti lentas su rusiškais parašais ant pakelinių šulų, prie to paliktuose ant tų šulų, vietoj nuluptų lentų, lietuviškuose parašuose išreikšta piktadarių-žmonių noras apmaintyt rusiškų lentų parašus lietuviškais.

Perkirst tokius nieko darbus, piktadarių papildomus, kaip aiškiai matyt, parodymui valdžios nepagerbimo, gali tiktai patis gyventojai, kuriuos žemiaus išguldytu savo paliepimu ir kviečiu prie to.

„Tuose kaimuose, kur buvo lupamos ir naikinamos lentos su rusiškais parašais ant pakelinių šulų — k. a. Budviečiai ir Mockabūdis Karklinių valsčiaus; Geistariškiai, Beržiai, Valavičiai, Penkiniai ir Rakauskai — Karklinių gminos; Bardauskai, Bačkiškiai, Keršiai ir Pečiuliškiai — Gižų gminos; Ramoniškis (vad. Panevole *Vrgt.*), Smalinyčiai ir Naudžiai (vad. Margiais. Pažerių gminos), ant tų pėdų tų kaimų gyventojų ištanga įtaisyti naujas lentas su rusiškais parašais ir prie kiekvieno pakelinio šulo, nuo kurio buvo nulupta lenta, pastatyti sargybą iš vietinių gyventojų, su trimis permainingomis: viena dieną ir dvi naktį; tų sargybų priežiūrą pavest vietiniams šaltyšiams, kuriuos vėl turi du kartu savaitėje netikėtai perkontruliuoti patis gminų vaitai.

„Apie kiekvieną atsitikimą, sunaikinus arba nulupus lentą nuo pakelinio šulo, pranešt man per tam tikrą idėm pasiuntinį ir beto ant tų pėdų pribūt gminos vaitui su vietiniu šaltyšium pas mane apsvarstymui kiekvieno tokio atsitikimo skyrium.

„Sargybos bus mano atmainos ne kitaip, kaip bus vaito man pristatytas rašytas visų kaimo gyventojų sutikimas, kur buvo sunaikintos lentos nuo pakelinių šulų, kad tie gyventojai apsiima visi išvien atsakyti už pakelinių šulų sveikumą ir, panaikinus

*) Gaila, kad tos popierios perrašytojas užmiršo padėti jos numerį ir išleidimo dieną, pertat negalima tikro jos atsiradimo laiko žinoti. *Vargutis.*

kam rusiškus lentų parašus, jie sutinka atsakyti prieš įstatymus, kaip kaltininkai, už sugadinimą rusiškų parašų arba lentų su rusiškais parašais ant pakelinių šulų, žiūrint kaip ten atsitiko.

„Tokiuose atsitikimuose, kada kaime bus nulupta arba sunaikinta lenta nuo pakelinių šulų, bet nebus surastas kaltininkas, ūkininkai, kaip davę sutikimą visi išvien atsakyti už tai, bus paduoti teisman pagal Bausmės Įstatymų 277 straipsnį*) ir beto bus mano paskirtos naujos sargybos šulams sergėti, kurios jau jokių būdu antrą kartą nebebus atmainytos.

„Šitą mano paliepimą prašau vaitų priimt ir būtinai tam tikrai parodytuose atsitikimuose pildyt. Tiems vaitams, kuriuos šitas mano paliepmas užkliudo, sakyte įsakau tuojaus pranešt man apie išpildymą“.

(Parašo perrašytojas nepadėjo. *Vargutis*.)

Tai tokį didžiai kvailą savo paliepimą paleido po pavieta Vilkaviškio viršininkas. Kad tos lentos stovėtų sveikos, nereikia jokių sargybų, reikia tiktai, kad jos būtų parašytos rusiškai. Tos sargybos nieko čia neapgis, tik sukels prieš valdžią da labiaus žmones; kils iš to bylos, nukentės, žinoma, keletas žmonių ir pagalios pasibaigs tuo, kad augštesnė valdžia bus priversta pasakyti, jøgei lietuviai turi tiesą lietuviškus parašus dėti.

Dabar gi žmonės turi ant tokio kvailo viršininko paliepimo per gminų susirinkimus arba ir skyrium skųsties augštesnei valdžiai, tiktai reikia skundai daryt su pagalba dorų ir išmintingų advokatų. Štai valdžia (pavieto viršininkas) Sėnapielyje lupo lietuviškas iškaišas (šildus), bet prasidėjo byla — ir Senatas turėjo išaiškinti, kad lietuviškas iškaišas gali kabinti; dabar Sėnapielyje jau apie 8 lietuviškos iškaišos kabo. — Ir čia teip reik daryt.

Šakiai. *Šnipas ir liežuvininkas.* Po Velykų, kas-žin iškur, buvo atsibastęs čionai nepaprastas jaunas žmogus ir beveik apie savaitę prasivalkiojo ir girtavo. Tūli sprendžia, kad tai buvo koks šnipas. Minėtas žmogus gretinosi prie ūkininkų, prie prastų žmonių, klausinėjo, kas girdėt, kaip klojasi... Kalbėjo labai neaiškiai rusiškai, bet, kaip pasirodė, mokėjo ir daugiaus kalbų. Klausiant, kas jis toks ir koks jo užsiėmimas, įvairiai atsakinėjo: vieniems sakėsi, kad japonas, kitiems, kad turkas, tretiems prisipažino persų esąs; iš pasporto pasirodė, kad persas.

*) Bausmė pagal tą straipsnį šiočia: 1) Kalėjimas nuo 8 mėnesių iki 1 metų ir 4 mėnesių; 2) Kalėjimas nuo 2 mėn. iki 4 mėnesių.

Vieniems sakėsi, kad noris įsitaisyti duonos keptuvę, kitiems prisipažino, kad evangelikų misijonierius esąs, tretiems nieko nepasakė. Keletą dienų pasivalchiojęs, į Jurbarką išvažiavo ir ketino pasiekti Kauną. Gal atsirasti ir daugiaus tokių šnipų. Pasisergėkite!

Per Velykas buvo teipgi atvažiavęs čionai iš Pilviškių traktierninkas (pirmiau buvęs Šakiuos) Stasaitis ir daug visiems, o ypačiai policijai pasakojo apie Pilviškius: „pas jus — sakė — stebimės iš kokių dviejų, trijų Šliupų, o pas mus Pilviškiuos — visi Šliupai!“ *Praeivis.*

Naumiestis. *Baimė bereikalo.* Velykoms prisiartinant šimet kas-žin iškur ir kas buvo apskelbęs mūsų policijai apie rengiamą pirmąją Velykų naktį tarp vietinių gyventojų maištą: sako, mušią žydus, vokiečius ir kitus svetimtaučius. Išgirdusi apie tai policija smarkiai sujudo. Vietinis pavieto viršininkas Guberis, gavęs žinią apie maištą, pradėjo rūpintis, kaip jį atremti ir numalšinti. Bėginėjo šen ir ten; buvo atbėgęs į krasą (pačtą) melzdams, atsitikus reikalui, duoti žinią kad ir nakties laike telegrafu Vilkaviškio karūmenės valdžiai, kuri teipgi buvusi prisirengusi su 3 armotomis minėtam spėjamamjam maištui nutildyti. Miesto policija visą naktį buvo visa apsiginklavusi, pasieninių sargų apie 50 buvo teipgi prisirengę ir laukė maišto. Žodžiu, buvo viskas prirengta, kaip ir Port-Arture.

Žydai susirinkę krūvomis pas vienas-kitą, užsidarę langus ir duris užsirakinę, drebėjo visą naktį, turtingesnieji gi savo pinigų buvo išsigabėję net į Prūsus (į Širvintą). Kai-kurios moters (rusės) tą naktį išbuvo pas katalikus pažištamus, o kitos išbuvo visą naktį katalikų bažnyčioje, bijodamos namie bebūti.

Vietiniai žmonės nė nesapnavo apie tai ir tik paskiau tepatyrė, kaip svetimtaučiai drebėjo iš baimės. *Trudelis.*

— *Dėlei lietuviško parašo.* Naumiestyje yra nuo pereito meto įsteigta ūkininkų sakrova vardu „Diegas“; ji kai-kuri laiką išbuvo visai be parašo, paskiau tapo parašyta juodomis raidėmis ant mūro ties durų viršumi teip: Масаэинъ Землевадѣльцевъ „Дѣгасъ“, o apačioje to parašo lietuviškai „*Krautuve, ukiškos drauggstės „Diegas“*; bet kai-kuriems tos draugystės sąnariams tas parašas perbaisus pasirodė, teip kad norėjo atsi-

sakyti nuo draugystės, jeigu lietuviškas parašas pasiliks, nors policija ir nieko neturėjo prieš tai; bijodamas nesuardyti draugystės, sankrovos vedėjas užtepė su kalkėmis visus parašus ties durimis ir tuo nuramino bailiuosius, tik kitiems labai skaudu buvo žiūrint į tokį pasielgimą; bet netrukus tapo padaryta nauja iškaba ties sankrovos durų viršumi su aiškiu parašu: viršui: Магазинъ Землевладѣльцевъ, o apačioje: *Krautuivė Ukiškos Draugystės*, o tarp tų parašų didelėmis raidėmis „DIEGAS“, kad ir aklas gal skaityti. Tas aiškus žodis „Diegas“ labai gadinio akis mūsų policijai, ir ji apskundė draugystę miesto teismui už peržengimą kokio tai įstatymų straipsnio. Vietinis miesto teistojas (sūdžia), gana doras žmogus, nusprendė, jėgai Senatas neturi nieko prieš tai ir tuo išteisino draugystę. Policija, nesutikdama su tuo, atsišaukė į teistojų suvažiavimą į Senapilį, bet ir ten nieko nelaimėjo.

Dabar visi mato, kad nežinant tiesų nereikia teip baisiai drebėti už by-ką.

Lietuvis.

Lietuviai svetur.

Iš Krokuvos. *Lietuvių draugystė.* Krokua — tai yra Lenkijos miestas. Seniau, kaip da Lenkijos karalystė pati valdėsi, tai Krokua buvo jos sostapilis. Dabar Krokua priguli Austrijai. Austrijos valdžia teipgi ne puikiausia, bet vis-tik geresnė už Maskolijos; lenkų padėjimas ten ir kur - kas geresnis, negu po Maskolijos jungu.

Krokua — tai vienas iš didesnių Lenkijos miestų. Jame yra gana didelis senas lenkų universitetas, puikus knygynas. Žmonių suvažiuoja į jį iš visos Lenkijos, atvažiuoja gana apščiai ir iš Lietuvos, tai į universitetą, tai teip su kokiais reikalais. Gyventi ten galima laisvai, kad ir be pasporto.

Iš Lietuvos daugiausiai atvažiuoja ten kokie lenkai arba sulenkėję lietuviai, Lietuvos ponai — bajorai, bet paskutiniaisiais metais pradėjo atvykti vienas, kitas ir tikras lietuvis. Iš viso mokančių lietuviškai dabar susirado Krokuvoje per 20 žmonių ir daugiau, kaip antra tiek, lietuvių, kalbančių lenkiškai, teip vadinamų „litvinų“.

Atsiradus daugiau lietuvių, pradėjo eiti aikštėn ir lietuviškas klausimas: pernai profesorius Loš skaitė referatą apie lietuvišką klausimą (skaityk apie tai pereinę metų „Varpą“ № 12, 294 ir

295 pp.); vėliaus skaitė referatą apie lietuvišką literatūrą lietuvis iš Suvalkų gub. Gerbačiauskas. Žmonių ant tų referatų buvo susirinkę gana daug, buvo karšti ginčai. Dabar Krokuvos lietuviai sutvėrė draugystę „Rūta“, tik gaila, kad ji nėra nė grynai lietuviška, nė mokslinga, nė sušelpiamoji, o teip — visko po truputį. Pažiūrėsime į jos įstatymus.

Draugystės tikslas: 1) suvienyti Krokuvos lietuvius ir etnografiškosios Lietuvos mylėtojus į vieną draugystę auklėjimui lietuviškos kalbos, literatūros ir kultūros; 2) bendrai dirbti pakėlimui mokslo ir lietuviškos literatūros; teip - pat dirbti susijungus su draugiškomis tautomis; 3) užlaikyti ryšius su tėvyne ir lietuvių išeiviais (emigracija) ir, pagaliaus, 4) šelpti draugystės sąnarius pinigais.

Šitam tikslui įvykinti bus vartojama: 1) darbas tam tikrose kuopose, 2) referatai ir pasikalbėjimai apie lietuvių judėjimą ir jų reikalus, 3) susirinkimai ir artistišškai - literatiški vakarai, 3) parsišiuždinimas laikraščių ir įkūrimas knygyno.

Draugystės sąnariais gali būti lietuviai ir svetimtaučiai, tik svetimtaučių negali būti daugiau, kaip trečia dalis ($\frac{1}{3}$) visų draugystės sąnarių. Protokolai turi būti rašomi lietuviškai ir lenkiškai. Pirmsėdis ir raštininkas turi gerai mokėti lietuviškai.

Teip skamba svarbiausieji draugystės įstatymų paragrafai. Aš čia juos savo žodžiais perpasakojau, nes teip, kaip draugystės parašyti, sunku juos suprasti.

Kokie bus šitos draugystės darbai, paskiaus pamatysime; tuo tarpu tagalime tik spėti, kad ne puikiausiai seksis. Pirmiausia, nesiseks jai dėlto, kad ji nori vienu kartu kelis kiškus pagauti: ji nori ir auklėti lietuvišką kalbą, literatūrą, ir užsiimti mokslo tyrinėjimais, sujungtais su Lietuva, ir šelpti savo sąnarius. Daug geriau būtų, kad tokia draugystė išrinktų sau kokią vieną aiškų tikslą, o neblaškytų teip į visas puses savo spėkų. Antra, prie šitos draugystės gali prigulėti ir priguli ir svetimtaučiai, tik jų negali būti daugiau, kaip trečia dalis visų draugystės sąnarių. Keistai skamba šitas paragrafas: jau jei gali prigulėti ir nelietuviai, tai kodėl ne daugiau trijų dalių visų sąnarių? Man rodosi, arba turi būti vienu lietuvių draugystė, arba įvairių tautų, be jokių „trečių dalių.“ Pagaliaus, prie „Rūtos“ gali prigulėti žmonės įvairių - įvairiausių pažiūrų; ir

priguli prie jos: ir atgalainiai - klėrikalai, ir pirmieiviai - demokratai, ir dargi žmonės, kurie mato Lietuvos išganyką tikrai unijoje su Lenkija. Žmonės su teip įvairiomis pažiūromis, man rodosi, negalės ilgai išsitekti vienoj draugystėj, kuri turi pasistačiusi sau tokį tikslą: prasidės tarp vienos ir antros pusės nesutikimai, ginčai ir, antgalo, viena iš jų išeis iš draugystės, o gal ir visiškai draugystė suirs, kaip tai tankiai tokiuose atsitikimuose įvyksta. Viršų draugystėje veikiausiai paims atgalainiai, nes jų yra ten daug daugiau.

Jau parašęs šitą korespondenciją, aš gavau žinią apie pirmą „Rūtos“ susirinkimą, kuris buvo 6 kovo. Susirinkusių buvo iš viso su svečiais 72 žmogų.

Viešpataujančia kalba per susirinkimą buvo lenkiška; ir patis lietuviai, dideli Lietuvos mylėtojai, geriau kalba lenkiškai, negu lietuviškai.

Draugystės pirmsėdžiu tapo išrinktas minėtasis rašytojas Gerbačiauskas, jo pagalbininku — inžinierius Niedzielkauskis, raštininku — vaizdarašys (maliorius) Adomas Varnas iš Joniškio (Kauno gub. Šiaulių pav.), išdininke (kasiere) — V. K., knygyninku — Z. S.; vyresnybės sanariais tapo išrinkti du Krokuvos universiteto profesorius: Edvardas Jančiauskas ir minėtasis augščiau grapas Jonas Loš.

(Paimta iš *Europos lietuvių* korespondencijos, tilpusios „Liet.“ N.15.)

Archangelskas. Kankinio laiškas. Mums tapo vieno mūsų pažistamo prisiųstas kankinio laiškas, kurį čia ir talpiname, padarę kai-kurias ištraukas.

Mylimas Tamsta!

Apsireiškiu Tamstai žinomas Tamstos draugas, kad esu sveikas, ko ir Tamstai linkiu...

Tamstos laišką gavau, kuris buvo pirmutinis iš visų draugų ir giminių; kaip pribuvau į paskirtą vietą, išleidau 13 laiškų, o nė nuo vieno jokio atsakymo negavau, kas man labai skaudu. Nuo svetimtaučių (rusų) draugų keletą laiškų gavau. Dabar man leido jau persikelti iš kaimo į P. miestą, ir ten tikiuosi šitą uždirbti.

Mūsų draugų prasikaltėlių P-oj yra 37 ypatos, 9 inteligentai ir 28 darbininkai; iš darbininkų teipgi randasi inteligentiškų, kurie pažįsta gerai savo reikalus. Bet yra 6 darbininkai iš Saratovo gub., kurie nė skaityti nė rašyti nemoka, o gavo po

tris metus ištremimo. Girdėjau, kad Saratovo ir Permo gub. labai plačiai pasklidusi revoliucionierių propaganda, kuri sukėlė po tų gubernijų miestus ir kaimus daug tamsių prispaustu žmonių, kurie jau ir eina prieš savo prispaudėjus: pabirkantus ir drvarponius („pomiesčikus“). Per paskutiniu du metu labai daug despotiška valdžia stengėsi sutrukdyti; stengėsi, kaip galėdama, valdžia naikinti tą, anot jos, pasiutusią sėklą; vienok tai nieko negelbsti, į žuvusio vieno vietą stoja 10, — į dešimties — 100, ir teip iš palengvėlio auga ir eina kas kartą stipryn teip negeistinas valdžiai revoliucionininis judėjimas...

Kaip girdėt, tai Maskoliams Japonai gerai duoda per kelines, gal nulenks šiek-tiek ir despotų ragus. —

Kaip atvažiuovome į Archangelsko kalėjimą, tai kalėjimo viršininkas darė surašą: kas kokios kilmės, iškur ir koki amatą moka. Vienas studentas, paklaustas apie amatą, atsakė: „Aš labai gerai moku proklamacijos sustatyt ir atspausti.“ Kada viršininkas, pats būdamas su kepure, paliepė visiems nusiimti kepure, tas pats studentas atsiliepė: „Draugai! mes nepripažįstame vergijos, nė policijos suvaržymų ir nelenksime savo galvų prieš visokius nenaudėlius!“ Važiuojant į paskirtą vietą iš Archangelsko mums davė vežimus, o minėtam studentui ir dviem darbininkam reikėjo pėkštiems eiti; mat už nenusilenkimą viršininkas teip jiems ištaisė. (Draugams išpuolė pasipriešinti tokiam viršininko pasielgimui. *Red*).

Labai būtų malonu gauti lietuvišką laikraščių ir knygelių, nors ir nekalto turinio; iš namų nieko negalėjau pasiimti, pagriebė žandarai kaip velniai dušią ir į porą valandų atsidūriau Kalvarijos kalėjime, toj pačioj lindynei, kur ir Tamsta koki laiką kada tai sėdėjai.

Kelionė etapu tęsėsi 7 savaites ir 3 dienas. Pėkščio niekur nevarė, nes turėjau nuo Kalvarijos daktaro paliūdijimą apie sveikatos silpnumą. Sudiev, liki sveikas; jei gyvi būsime, tai po 3-jų metų vėl pasimatysime“.

Iš svetimų kraštų.

Karė.

Pereitame numeryje rašydamas neapsirikau pasakęs, jog Japonija, besitęsiant ir besirengiant Maskolijai, gali teipgi pirma pradėti karę ant sausžemio, kaip ji pirma pradėjo ir ant jūros.

Ir iš tikro, karė ant sausžemio tapo Japonijos pradėta — ir su dideliu pasisekimu: ligšiol, kur tik buvo Maskolija priversta susiremti su Jaaonija, tapo visur ji sumušta ir pergalėta.

Sausžemio karė dabar vedama, kaip iš pradžių, labai karštai mūšis eina po mūšio — telegramai kasdien vis praneša naujas, o labai liūdnas Maskolijai, žinias.

Pirma tikra kova ant sausžemio atsitiko 1 gegužės m. (pagal sen. kal., — 18 balandžio) prie Tiurenčengo, kur Japonijos kariūmenė, persikėlusį iš Korėjos per Jalu upę, susidūrė ir susikovė su stovėjusia tenai Maskolijos kariūmene. Maskolijos kariūmenė tapo pagarlėta ir išstumta iš užimtos vietos, o pasitraukdama turėjo palikti net didesnę savo armotų dalį, iš viso apie 30. Iš Maskolijos pusės krito apie 2000 kareivių ir 40 apicierių, o sužeistų liko daugiau 800. Nemaža teipgi kareivių ir apicierių papuolė Japonijai į belaisvę. Iš Japonijos pusės teipgi krito nemaža kareivių ir nemaža tapo sužeistų, bet vis ne tiek daug, kaip iš Maskolijos pusės.

Po tos kovos Japonijos kariūmenė pasitraukė dar toliau nuo Jalu upės į Mandžurijos vidurį ir užėmė jau kitą, buvusią Maskolijos rankose, vietą — Fengvangčeną.

Japonija jau beveik visai išiviešpatavo ant Liautungo pussalio, kur įvairiose vietose išsikraustė jau ant krašto nemaža Japonijos kareivių ir kas kartą vis daugiau pribūna jų garlaiviais iš Japonijos.

Stipriausia ir svarbiausia Maskolijos tvirtuma — Port-Arturas (gulis pačiame Liautungo pussalio gale, isikišusiam į jūrą), kur ligšiol buvo vedama visa karė, o kur yra užsilikusios Maskolijos laivyno liekanos ir apie 20 tūkstančių kareivių, — tapo jau apsiaustas iš visų pusių: iš jūros pusės, kaip praneša Japonijos valdžios telegramai, išėjimas iš uosto tapo visai Japonijos garlaivių užverstas, tik mažesni laivai begali šėip-teip praslinkti, o ir tuos sergsti Japonijos jūrininkai; iš sausžemio gi pusės Port-Arturas tapo visai atskirtas nuo Maskolijos sausžemio kariūmenės — Liautungo geležinkelis ir telegrafai, kurie jungė pirmiau tą tvirtumą su kitomis Mandžurijos vietomis, esančiomis Maskolijos rankose, pateko Japonijai. Augštesnė Maskolijos kariūmenės vyriausybė, buvusi pirma Por-Arture, pasiskubino dar anksčiau pasitraukti išten, palikdama Port-Arturo kareivius ir žemesniąją jų vyriausybę prilikimui ir Japonijos malonei. —

Pranešdamos čia trumpai tuos kelis paskutinių dienų atsitikimus iš karės lauko, tegaliu tuo tarpu pridėti, jog Maskolijos padėjimas dabar yra labai liūdnas ir baisus. Kaip bus toliau — pamatysime dar, o tuo tarpu šypsosi jai liūdnas karės galas. Dėlei to, suprantama, mes neturime nė kiek nusiminti, kad kunigai iš sakyklų ir kiti caro valdžios tarnai ir kažikiškai mus graudentų, bet priešingai, mes turime džiaugties dar iš to ir geisti dababartinei Maskolijai, arba teisingiau pasakius — jos valdžiai, su caru ir jo ministrais priešakyj, kurie pradėjo šią karę, — kuo greičiausio galo. Kuo greičiaus pasibaigs ši karė, kuo greičiau taps Maskolija pergalėta, kuo greičiau užsibaigs nekaltų kareivių (ar Japonijos ar Maskolijos — vis tiek) žudymas ir kraujo praliejimas — tuo bus geriau. To mes turime geisti!... Ir baisiai skaudžiai nusideda tie, kurie deda dar tai karei aukas, ragina kitus prie to (tarp jų ir mūsų kunigų daugybė) ir meldžiasi, prašydami caro valdžiai pasisekimo! Jei daro tai susiprazdami — *teesie prakeikti jų vardai!*... *Al.*

A t s a k y m a i.

J. Žabinkščiui. Tamstos „Istatymus tautiškomis lietuvių sodiečių draugystėms“ jau anksčiau sugražino. Turbūt jau būsi Tamsta gavęs.

Ūkininkui-Keturkampii. Tamstos straipsnelio „Dėlei laiško p. Laukinio“ nebetalpisime, nes „Ūk-ui“ jis netinka. Dedame archyvan. Šiuo atitaisome savo atsakymą, duotą Tamstai N. 2.

Siprijonui Tamstos „Atsiliepimo...“ „Ūk-e“ nebetalpisime. Tamsta, matyt, nesupratai kaip reikiant mūsų prieraišo, padaryto prie p. Laukinio straipsnio — ir visai neteisingai primeti mums savo paties protavimus. Ir apskritai, norint parodyti ar pataisyti kieno kito klaidas, reikia pačiam geriau ir plačiau pažinti nurodomuosius ir judinamuosius klausimus, o ginčijantis nepamiršti teipgi... laikytis teisybės ir neaiškinti atbulai svetimų žodžių. — Straipsnelį dedame archyvan. —

Naujai prisiūsti „Ūk-ko“ R-jai rankraščiai.

Mikado: „Lietus,“ V. Doroševičiaus piešinėlis; *Liepuko:* „I darba!"; *Vijūno:* „Kas reikalingiausia prie atkėlimo mūsų tautos?“

Atsakomasis Redaktorius J. Lapinas, Tilžėje.